

**Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради
Приватна установа
«Вищий навчальний заклад
«Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут
«Бейт-Хана»**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО
СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В
ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ ЗАКЛАДІВ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

м. Дніпро / 22-23 жовтня 2020 р.

Новітні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному навчальному просторі закладів загальної середньої освіти: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (22–23 жовтня 2020 року, м. Дніпро) / ред. колегія: В. В. Сиченко, Р. С. Аронова, В. М. Швидун, Н. А. Крупенина, О. О. Базилевська. – Дніпро. – 2020. – 327с.

Конференція пройшла реєстрацію в ДНУ «УкрІНТЕІ», посвідчення № 346 від 26.08.2020. Науковий захід пройшов у рамках науково-дослідницької теми «Науково-методологічні та організаційні засади педагогічного супроводу інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти» (ДНУ «УкрІНТЕІ», реєстраційний номер 0118U004949).

У збірнику представлені доповіді учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції "Новітні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному навчальному просторі закладів загальної середньої освіти".

Висвітлюються актуальні питання щодо створення відповідних умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами, управління інклюзивними закладами освіти, підвищення ефективності роботи інклюзивно-ресурсних центрів.

Участь у конференції взяли науковці, аспіранти, студенти ЗВО та науково-дослідних установ, а також керівники, учителі, психологи закладів освіти.

Матеріали подаються в авторській редакції, відповідальність за точність викладених у публікаціях фактів несуть автори.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Сиченко Віктор

доктор наук з державного управління, професор, ректор Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»

Аронова Ріма

кандидат педагогічних наук, ректор Приватної установи «Вищий навчальний заклад «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана»

Швидун Віктор

кандидат педагогічних наук, доцент, директор навчально-наукового інституту педагогіки Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»

Крупенина Наталія

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної, спеціальної педагогіки, реабілітації та інклюзивної освіти Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»

Базилевська Оксана

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної, спеціальної педагогіки, реабілітації та інклюзивної освіти Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ – ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОГО ДОСТУПУ ДІТЕЙ ДО ОСВІТИ

- **Колупаєва А.А.** Законодавче та нормативно-правове регулювання інклюзивного навчання в Україні у світлі освітнього реформування 8
- **Безена І.М., Ващенко М.І., Заржицька Е.І.** Державна політика у сфері шкільної освіти та структурні трансформації мережі закладів освіти з інклюзивного навчання 13
- **Слепаньова Г.А.** Інклюзивна освіта – важливий чинник забезпечення рівного доступу дітей до освіти 19
- **Якімова А.Ю.** Інклюзивне навчання – пріоритетний напрям забезпечення рівного доступу дітей до освіти 24
- **Олефір Н.В.** Роль сім'ї дитини з особливими освітніми потребами у впровадженні інклюзивного навчання 26
- **Бондаренко А.Ю.** Інклюзія – вибір сучасних батьків 30
- **Човник А.В., Рябовол Л.Т.** Становлення законодавства про інклюзивну освіту у закладах загальної середньої освіти в Україні 35
- **Білошицький С.В.** Підвищення психолого-педагогічної компетентності батьків учнів як чинник розвитку інклюзивного навчання в системі загальної середньої освіти 39
- **Мітягіна С.С.** Інклюзивне навчання – пріоритетний напрям забезпечення рівного доступу дітей до освіти. 42
- **Горопаха Н.М.** Створення освітнього середовища для вивчення природознавства у інклюзивному класі початкової школи 45
- **Дичківська І.М.** Інклюзивна освіта як інноваційна модель навчання 50
- **Коваль-Бардаш Л.В.** Діяльність асистента вчителя з формування освітніх компетенцій молодших школярів з особливими освітніми потребами 55
- **Крижановська Т.В.** Актуальні питання підготовки компетентного вчителя інклюзивної освіти 60
- **Ковалевич Д.О.** Формування професійної компетентності педагога до навчання дітей з ООП в умовах інклюзивної освіти 67
- **Козлюк О.А.** Діагностика рівня сформованості толерантного ставлення до дітей з ООП у старших дошкільників 72
- **Шабаєва Л.М.** Інклюзивне навчання в позашкільлі – вимоги часу 77

2. Монтессори М. Дом ребенка: метод научной педагогики. – Москва: Астрель АСТ, 2005. – 269 с.
3. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / [за загальною редакцією А.А. Колупаєвої]. –Київ: А.С.К., 2012. – 308 с.
4. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти. – Київ, 2013. – 503 с.

УДК[159+37]:37.09-051

Ілона Дичківська,
д. пед. наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки і психології
(дошкільної та корекційної) імені проф. Т.І. Поніманської
Рівненського державного гуманітарного університету

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ

Демократичні перетворення, що відбуваються в Україні, процес входження у світове економічне співтовариство зумовили зміну ставлення суспільства до проблем людей з обмеженими можливостями здоров'я, призвели до усвідомлення необхідності їх більш широкої інтеграції в соціум.

Загальносвітова тенденція в галузі соціальної політики кінця ХХ століття полягала в заохоченні інтеграції в освіті та боротьбі з різними проявами сегрегації. У шкільній освіті це втілювалося в розробку концептуальних положень, що створюють умови для забезпечення дійсної рівності в освоєнні дітьми з обмеженими можливостями здоров'я різних ступенів освітнього стандарту[5]. Підхід «школа для всіх» був викладений у Саламанкській декларації, прийнятій в 1994 році 92 країнами, в тому числі й Україною. У цьому документі пріоритетним завданням освітньої політики було проголошено створення інклюзивної освіти.

В даний час у світовій освітній практиці на зміну терміну «інтеграція» – об'єднання в одне ціле, приходять термін «інклюзія», тобто включення.

Інтеграція передбачає адаптацію дитини до вимог системи, тоді як інклюзія полягає в адаптації системи до потреб дитини [3].

Конституція України, Закон України «Про освіту» гарантують усім дітям право на освіту, отже і можливість реалізувати це право в усіх державних освітніх закладах належно від статі, раси, національності, соціального та майнового стану, стану здоров'я, місця проживання та інших чинників.

Діти з особливими потребами мають право задовольняти свої потреби так само, як і всі інші члени суспільства.

Термін «інклюзивна освіта» передбачає особистісно-орієнтовані підходи, методи навчання для кожної дитини, з урахуванням її особливостей, здібностей, психофізіологічних порушень.

Перебування в групі зі здоровими ровесниками дає дитині з особливими потребами можливість розвивати відповідно її віку комунікативні та соціальні навички. Щодо інтелектуального розвитку – заняття із залучення дітей з особливими потребами сприяють концентрації уваги дітей, посилення їхньої мотивації до навчання. Досвід успішного перебування в інклюзивній групі є добрим підґрунтям для подальшого освітнього залучення та підвищення кваліфікації протягом усього життя. Діти з особливими потребами можуть брати участь у різноманітних громадських програмах, які допомагають їм оволодіти вміннями, необхідними для успішного самостійного життя в суспільстві [1].

Перший етап залучення дітей з особливостями психофізичного розвитку до загальноосвітнього простору здійснюється у закладі дошкільної освіти (далі – ЗДО).

Включення дітей з особливими потребами в освітній процес ЗДО змінює, насамперед, установки дорослих на дітей – у всіх дітей є особливості, а не тільки у дітей з особливими потребами. До цього часу в педагогічній практиці цим особливостям не завжди надавалася необхідна увага, адже керувати схожими дітьми простіше, ніж різними. Особливості особливих дітей нівелювати неможливо – доводиться змінювати педагогічну практику, щоб

професійно вирішувати проблеми освіти таких дітей разом з іншими. Але якщо ми починаємо створювати особливі умови для «особливих» дітей, то порушуємо принцип рівних прав для інших дітей. Щоб зберегти його, треба навчитися працювати з усіма дітьми, враховуючи їх індивідуальні особливості.

Така установка вимагає відповідей на такі питання: як поєднати в педагогічній діяльності вимоги дошкільної програми та особливості різних дітей, які повинні її освоїти? як враховувати ці особливості при побудові індивідуального плану розвитку дитини, при плануванні роботи в групі? як зробити якісною освіту і соціальну взаємодію дітей з урахуванням їх індивідуальних відмінностей? При такому підході змінюється педагогіка в цілому, вона стає інклюзивною, не тільки в тому сенсі, що особливі діти повинні бути включені у вже відбудований процес трансляції знань, умінь і навичок дітям, які розвиваються нормально, а й в тому, що освіта з урахуванням індивідуальних відмінностей дітей вимагає створення нових форм і способів організації освітнього процесу. Така освіта вимагає постійного творчого внеску від кожного, у педагогічній процес включаються всі його учасники – педагоги, батьки, діти, адміністрація . На жаль, але доводиться це констатувати, нині мало хто в нашій країні готовий до такого повороту подій. Умови, які є на сьогоднішній день – недостатня для інклюзії кваліфікація кадрів, відсутність нормативної бази, досить витратний процес. Тому треба розглядати сучасний етап як перехідний і рухатися дуже повільно, передбачаючи кожен крок, аналізуючи умови і підбираючи засоби для реалізації інклюзивної практики.

Інклюзивна освіта будується на наступних принципах:

Принцип індивідуального підходу передбачає вибір форм, методів і засобів навчання та виховання з урахуванням індивідуальних освітніх потреб кожного з дітей групи. Індивідуальні програми розвитку дитини побудовані на діагностиці функціонального стану дитини і припускають вироблення індивідуальної стратегії розвитку конкретної дитини. Індивідуальний підхід передбачає не тільки увагу до потреб дитини, але надає самій дитині можливості реалізувати свою індивідуальність.

Принцип підтримки самостійної активності дитини. Важливою умовою успішності інклюзивної освіти є забезпечення умов для самостійної активності дитини. Реалізація цього принципу вирішує завдання формування соціально активної особистості – особистості, яка є суб'єктом свого розвитку і соціально значущої діяльності. Коли активність знаходиться цілком на боці дорослих, які піклуються про дитину і вважають, що її особливості не дозволяють їй реалізовувати свої можливості, формується так звана «навчена беспорядність» – феномен, коли дитина очікує зовнішньої ініціативи, залишаючись сама пасивною[2]. Те ж може статися з батьками дітей з особливими потребами. Батьки можуть очікувати допомоги або активно домагатися пільг від держави, ігноруючи власні можливості для участі в соціальному житті.

Принцип активного включення в освітній процес всіх його учасників передбачає створення умов для розуміння і прийняття один одного з метою досягнення плідної взаємодії на гуманістичній основі. Інклюзія – це активне включення дітей, батьків і фахівців у галузі освіти в спільну діяльність: спільне планування, проведення спільних заходів для створення інклюзивного співтовариства як моделі реального соціуму.

Принцип міждисциплінарного підходу. Різноманітність індивідуальних характеристик дітей вимагає комплексного, міждисциплінарного підходу до визначення й розробки методів і засобів виховання та навчання. Фахівці (вихователь, логопед, соціальний педагог, психолог, дефектолог, за участю старшого вихователя), що працюють у групі, регулярно проводять діагностику дітей та в процесі обговорення складають освітній план дій, спрямований як на конкретну дитину, так і на групу в цілому.

Принцип варіативності в організації процесів навчання і виховання. Включення в інклюзивну групу дітей з різними особливостями у розвитку передбачає наявність варіативного розвивального середовища, тобто необхідних розвивальних і дидактичних посібників, засобів навчання, безбар'єрного середовища, варіативної методичної бази навчання і виховання та здатність педагога до використання різноманітних методів і засобів роботи,

як із загальної (дошкільної), так і спеціальної педагогіки.

Принцип партнерської взаємодії з сім'єю. Зусилля педагогів будуть ефективними за умови підтримки з боку батьків, зрозумілості їм і відповідності потребам сім'ї. Завдання фахівця – встановити довірчі партнерські відносини з батьками або близькими дитини, домовитися про спільні дії, спрямовані на підтримку дитини, уважно ставитися до запитів батьків, до того, що, на їх погляд, важливо і потрібно в даний момент для їхньої дитини.

Принцип динамічного розвитку освітньої моделі дошкільного закладу. Модель дитячого садка може змінюватися, включаючи нові структурні підрозділи, фахівців, розвивальні методи і засоби.

На сучасному етапі становлення інклюзивної освіти необхідно спертися на той досвід інтегративного освіти, який до цього часу склався, на спеціалізовані заклади, які накопичили досвід роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, оскільки тут є фахівці, створені спеціальні умови і методики, що враховують індивідуальні особливості дітей [4]. Ці заклади треба розглядати як ресурс для тих, хто хоче включитися в інклюзію. Повинні бути продумані спеціальні заходи по налагодженню взаємодії між загальноосвітніми та спеціалізованими закладами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байда Л.Ю., Красюкова-Еннс О.В., Буров С.Ю. та ін. Інвалідність та суспільство: навч.-метод. посіб. / За заг. ред. Л.Ю. Байди, О.В. Красюкової-Еннс. Київ, 2012. 216 с.
2. ДаніелсЕлен Р., Стаффорд К. Залучення дітей з особливими потребами до системи загальноосвітніх закладів. Львів: Надія, 2000. 256 с.
3. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта : реалії та перспективи : монографія. Київ: Самміт Книга, 2009. 272 с.
4. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: [монографія] Київ: ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
5. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.